

Palliativ sedering

Att dödshjälp förekommer i Sverige i form av alltför höga morfindoser, som Irène Nordgren antyder i *Dagen* (25/7), är en föreställning man ganska ofta stöter på. Att det inte alls sker kan jag naturligtvis inte gå i god för. Men vanligt är det inte; praxis är det definitivt inte. Det är dessutom ett ganska ineffektivt sätt att påskynda döden. Den som är tillvand vid höga doser morfin tål betydligt högre extradoser än vad som ges i sjukvården. Alltför vanligt är i stället, vilket är så sorgligt, att den döende får för lite smärtlindring, av rädsla eller okunskap från vårda-rens sida.

Att en skör människa, som ju den döende verkligen är, dör i samband med en morfinitinjektion kan verka för närstående som orsak till döden, och kan vara plågsamt för den sköterska som ger injektionen, men är inte orsaken till patientens död. Inte ovanligt är att den sjuka dör när hon blir vänd eller bytt på – marginalerna nära slutet är precis så små. När jag hör berättelsen om omständigheterna kring Renée Nybergs fars död känner jag mig tämligen säker på att det inte var den sista morfinsprutan som dödade honom.

Palliativ sedering innebär att lindra symptom hos en döende människa. Observera! Hos en döende människa. Det kan handla om att man får det på grund av intensiv smärta, men det är inte särskilt vanligt, eftersom det finns så många andra sätt att lindra smärta. Oftare handlar det vid sedering om svår ångest,

andnöd eller mycket svårbehandlat illamående. Oavsett vad ges palliativ sedering endast till just en döende människa.

Och en del av detta att dö är att bli kraftlös, tröttare, alltmer tappa intresset för omgivningen, inte orka med andra människor än de allra närmaste, inte orka med film, böcker, musik eller annat som en omtänksam omgivning vill erbjuda. Man går in i ett tillstånd mellan sömn och vakenhet, dåsar, sluter sig i sig själv. Den döende människan äter allt mindre, orkar knappt dricka mer än små klunkar i taget.

I all välmening händer det att vården försöker hjälpa den döende, ibland även för att lugna anhöriga, genom att ge dropp, klar vätska eller till och med "näringssdropp": äggviteämnen, kolhydrater, fetter, vitaminer, mineraler – det vill säga in i blodbanan allt det som en frisk kropp behöver, men som en döende kropp inte klarar.

Resultatet av en sådan missriktad välvilja blir ofta i stället illamående eftersom levern hos en döende inte klarar av att bryta ner tillförd näring i den utsträckning som en frisk människas lever kan. Och all vätska som den döende kroppen tillförs överstiger njurarnas kapacitet med risk för övervätskning. Det ger svullnad i ben och buk, nog så illa, men även i lungorna med rosslig andning som följd. Och i värsta fall lungödem, vilket innebär att man drunknar.

Det här vet vi i den palliativa vården. Vi har god erfarenhet av döden och kan

bedöma när det är dags att sluta ge mer vätska än det lilla som patienten förmår dricka: små klunkar skedvis, eller på en skumgummituss som hon kan suga på. Vi ger inte näringsdropp som riskerar innebära ökat lidande i livets slut, precis som Nanna Mossberg Rylander, dietist inom palliativ vård, säger i Irène Nordgrens citat. Men även vid palliativ sedering fuktas vi munslimhinnan för undvika muntorrhet.

Det är i det här skedet som palliativ sedering ibland blir aktuell. Gången är aldrig att ansvarig läkare beslutar om palliativ sedering och då avslutar vätske- och näringstillförsel och lämnar patienten att svälta ihjäl. Nej, gången är den omvända. Patienten har slutat äta och dricka till följd av det naturliga döendet, men plågas av symptom som hon i stället får möjlighet att slippa ifrån – hon får sova in i döden. Skillnaden mellan dödshjälp och palliativ sedering är inte bara en fråga om semantik. Dödshjälp är dödshjälp – ett eufemistiskt begrepp för att en person, oftast en läkare, tar på sig att förkorta en annan människas liv. Palliativ sedering är palliativ sedering – det vill säga att låta det naturliga döendet fortgå tillsammans med det som den palliativa vården alltid syftar till: bästa möjliga symptomlindring.

Mikaela Luthman
Överläkare palliativ vård
Stockholms sjukhem

Tidigare publicerad i *Dagen* den 27 juli 2023: Återges med tillstånd.